

Ipolydamásd

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV
2017

POLGÁRMESTERI KÖSZÖNTŐ

TARTALOMJEGYZÉK

IPOLYDAMÁSD BEMUTATÁSA	1
ÖRÖKSÉGÜNK	2
ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK	3
ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ	4
ÉPÍTÉSZETI PÉLDÁK	5
UTCÁK, TEREK, PARKOK KIALAKÍTÁSA	6
MŰSZAKI BERENDEZÉSEK MEGJELENÍTÉSE	7

1

IPOLYDAMÁSD BEMUTATÁSA

A település a Börzsöny-hegység délkeleti oldalán, az Ipoly ártéri sík területén helyezkedik el. Határtelepülés, az Ipoly túlsó partja a Szlovák Köztársasághoz tartozik. A településen belül két középkori kővár nyomai is megtalálhatóak. Lakosainak száma 385 fő.

Ipolydamásd régészeti lelőhelyekben igen gazdag; őskori, újkori, rézkori, csontvázas sírok, cseréptöredékek, kelta házak beásott nyomai, a XIII. századig tartó folyamatos emberi jelenlétet alátámasztó régészeti leleteket találtak. A falu keleti határában található (a falu XII.-XIII.sz.-ban épített körítőfalas, lakótornyos Árpád-kori) Zuvár, amely a XIV.sz.-ban pusztulhatott el. A Zuvár-hegy tövében élőket számtalanszor elűzték, kipusztították, így 1690-es Pestisjárvány után Prievidza környékéről szlovákokkal telepítették be. A Zuvár melletti Ódamásd lakossága 1804-ben a mai helyére átköltözött Ipolydamásdra. Ipolydamásd közigazgatási területén két várrom található. A Zuvár és az Ipoly melletti - ahol a középkori Hont-megyei falu feküdt, - épült a damásdi vár, amely a királyi vadászhelyként nagyon kedvelt vadász kastély helyén építette I. Károly Róbert az Ipoly völgyéből kiemelkedő alacsonyabb hegyen. A vár többször került török uralom alá, majd 1641-ben végleg felégették a várat. Egy időre Damásd falu elnéptelenedett.

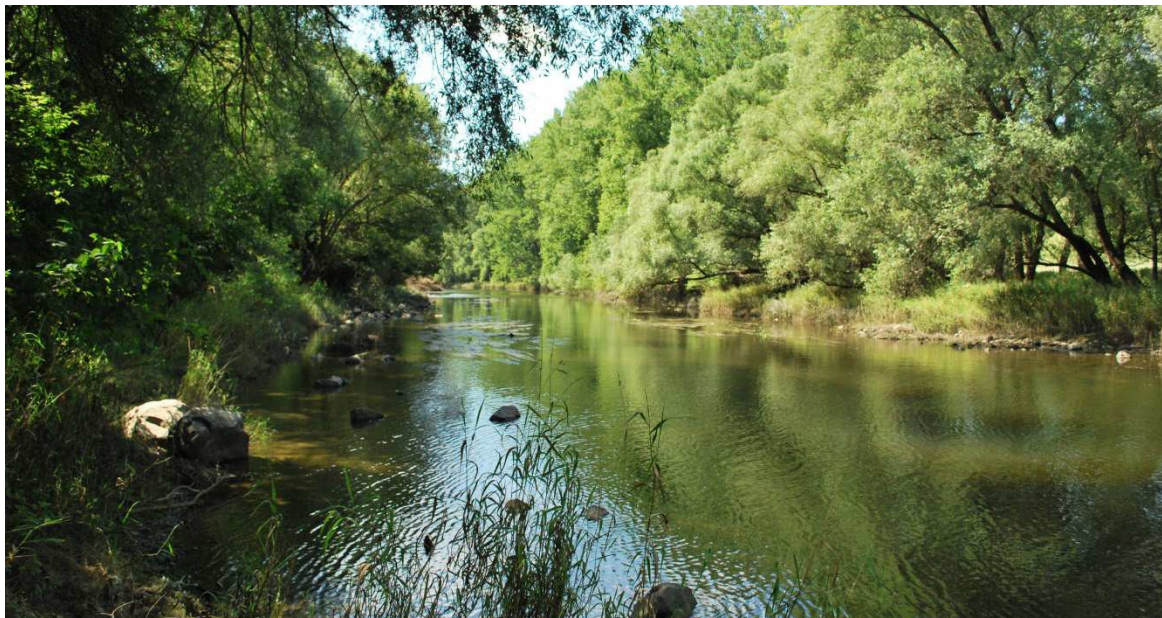
1

A XIX.sz. közepén nyitották meg a Ság-hegyen (a szobi) az első környékbeli kőbányát, amelynek bányászata később országos jelentőségű lett, amely sok embernek adott munkalehetőséget, így a településen található 3 kisebb jelentőségű és rosszul működő (és nehezen megközelíthető) bezárásra került.

A falu sokáig megőrizte a XVIII.sz.-ban létrejött faluképet, az É-i magyar és a palóc házakra jellemző stílusjegyeket. Társközsége a határon túli Szlovák település Helemba.

A település a század fordulóra fejlett mezőgazdasággal bíró községgé fejlődött, majd az iparban keresett megélhetési lehetőséget. A rendszerváltást jelentős követően infrastrukturális hálózati fejlődés következett be.

A kulturális örökség meghatározó eleme, a térségben egyedülálló rendezvénysorozat a farsangbúcsúztató felvonulás. A kedvező adottságok eredményeként (a táj szépsége, Budapest közelsége és a borszőnyi táj érintetlen nyugalma) a település kedvelt nyaralóhelyévé vált.

Börzsöny

A Börzsöny fiatal hegység, korát mindössze 15-18 millió évre teszik. A mintegy 600 km² területű hegységet északról és nyugatról az Ipoly, délről a Duna, keletről a Nógrádi-medence és a Cserhát határolja.

A település a Déli-Börzsönyhöz tartozik, amelynek geológiai adottságai igen változatosak. A hegység fő tömegét az andezit képződményei alkotják, a peremvidéken és a déli medencékben viszont üledékes kőzetek is a felszínre bukkannak.

A Délnyugati- és a Déli-Börzsöny tájképi értékei Magyarországon egyedülállóak. Az előbbit a Magas-Börzsönyt és a Márianosztrai kismedencét szegélyező, jellemzően kúp alakú vulkáni kúrtők sorozata alkotja.

A változatos táj remek túrázási lehetőségeket kínál, nagy része védett, nemzeti parki terület.

Az évezredes emberi jelenlét emlékét őrzi többek között Ipolydamásdi várrom.

Ipoly

A Szlovákiában eredő Ipoly folyó Magyarországot Ipolytarnócnál éri el, megkerüli a Börzsönyt, majd Szobnál ömlik a Dunába. A folyó jelenlegi hossza 212,43 km, vízjárása rendkívül ingadozó. A hegységi részeken eredő források és változó vízhozamú patakok, szinte kivétel nélkül az Ipolyba vagy a Dunába tartanak.

Állat- és növényvilága Magyarországon egyedülálló, védett értéket képvisel.

2

ÖRÖKSÉGÜNK

Ipolydamásd várai

Zuvár

A Zuvárat mintegy 30 x 50 m-es 0,12 ha. szabálytalan négyszög alakú, a domború hegytetőt kőfal, valamint árkok és sáncok övezték. A legkorábbi leletek a X-XI. századból származnak. A lelőhelyen a XII-XIII. században épült, egyrészes, körítőfallal, sáncsal, árokkal védett lakótornyos vár volt, amely még a XIII-XIV. század elején elpusztult.

A Zuvár a márianosztrai Kolostortól mindössze 2 km-re emelkedik, így annak köveit valószínűleg a kolostor építésénél használták fel, - amelyet I. Lajos király 1352-ben alapított. Sajnos a várra utaló Okleveles adatot nem sikerült még találni.

Damásd vára

A várra vonatkozó első említés 1361-ről ismert, ekkor Búza Balázs - első- várkapitányt említik. I. Károly-király 1339-42. között 10 esetben írt Oklevelet a damásdi várban. A korabeli feljegyzések, mint királyi vadászhelynek említik ezt a lelőhelyet. Így feltételezhető, hogy a vadász-kastélyt I. Károly építette.

1523-ban - bonyolult csere és zálogügyletek végeredményeként - az esztergomi káptalan és a Bakócz Tamás által épített Szűz Mária Kápolna kapta meg a damasdi várat. Damas, Szob, Letkés, Helemba és Tölgyes falvakkal és a név nélküli pusztákkal együtt. Esztergom 1543-ban, Vác 1544-ben török kézre került. Valószínűleg ez időtáj pusztulhatott el a damasdi vár is. Ettől kezdve a törökök uralták a várat és a környező falvakat, így a budai szandzsák összeírásában, mint Tamásvára-pusztá szerepel 1562-től.

2

1581-ben magyarok tiltakozása ellenére palánkot építettek a "kastélyhelyen". 1583-85-ben többször is megtámadták az újjáépített várat és a palánkot, de azt csak a 15 éves háború idején sikerült visszafoglalni. 1594-ben még a törökök lakták, de 1595-ben már Pálffy Miklós főgenerális arról intézkedett, hogy a damasdi kastélyt (várat) felépítése után lássák el katonasággal. 1626-ban (X.18) Murteza budai pasa elfoglalta ismét a várat, de az év decemberében megegyezett Betlen Gábor és II. Ferdinánd. A vár közelében D-Dk-re az Ipoly mentén feküdt a középkori falu, amely a vár sorsában osztozott.

1641. július 20.-án a várkapitány távollétét (Bercsényi László) kihasználva a törökök megfélemlítették és megfutamították a vár őrségét, - majd elfoglalták a várat. A vár elfoglalása a Szőnyi Békeszerződés értelmében jogtalan volt, - így azt a törököknek vissza kellett adniuk. A várat azonban - bosszúból - 1641. szeptember 10.-én többől kiégették.

Rózsafüzér királynéja római katolikus templom

A XVIII. század utolsó harmadában épült egy új kőtemplom a Szob és Márianosztra felé vezető út kereszteződésénél. Ennek a templomnak az építőanyagát használták fel a mai, a Luczenbacher család által 1861-ben épített Rózsafüzér királynéja római katolikus templom megépítésekor.

A neogótikus jelegű, egyhajós, dongaboltozatos kialakítású templom dongaboltozatának közepén Szűz Mária látogatását ábrázoló festmény található. Az eredeti főoltárt 1985 táján eltávolították, és a ma is látható egyszerű fakereszt került helyére. Az áldozóoltár mellett látható a Szent Szűz szobra, a mellékoltáron pedig Jézus Isteni Szívének szobra.

Róth Miksa üvegfestő négy ólomüveg ablaka, amelyek Szent Istvánt, Szent Imrét, Szent Margitot és Szent Erzsébetet ábrázolják, különleges értékei az épületnek.

A templom körül álló 14 gesztenyefából –amelyek közül egyet-egyet az első világháborúban életét vesztett hősi halottak emlékére ültettek- mára többet ki kellett vágni. A toronyban két, 1980-ban újraöntött rézharang függ.

2

Keresztek, emlékhelyek

A római katolikus templom előtt áll egy homokkőből készült XVIII. század végéről származó **kereszt**, homokkő korpusszal, melyet Germán György emeltetett, csak úgy, mint a **temető központi kőkeresztjét**.

A homokkőből készült keresztet valószínűsíthetően 1787-ben állíttatta Germán György, majd 1806-ban került áthelyezésre.

A kereszten látható INRI-felirat díszes, legömbölyített szárvégű, rajta az ugyancsak homokkő korpusszal.

2

Hagyományos népi építészet emlékei

A településen maradtak fent hagyományos népi építészet emlékei, a lakóépületeken fellelhetők a palóc népi építészet motívumai. Több épület már átépült, így a hagyományos elemek sokszor csak részben fedezhetők fel.

A fésűs elrendezésű épületeken deszka és falazott oromzattal, hagyományos faragott díszítésekkel, részlettel találkozhatunk ma is.

A mai kor igényeinek megfelelő korszerű házak építésekor, felújításakor ne hagyjuk figyelmen kívül a kialakult környezetet, óvjuk meg ezen értékeket!

A község intézményei az ófalu karakter területén találhatók, követik az utcafrontra telepített házak vonalát, a felújított, akadálymentesített Művelődési Ház előtt lévő kisebb kiteresedés, burkolt parkoló látványát fák, virágládák színesítik. A kis tér kialakítása lehetővé tette, hogy a főút mellett településközpont-jelleg alakuljon ki. A felújított óvodaépület bejáratához szintén rámpát emeltek a babakocsival és kerekesszékekkel közlekedőknek. A település arculatának része a közintézményekre jellemző világos homlokzatszínezés -fehér, sárga-, és a sötétbordó lábazat. Az intézményi épületek jellemzően nyeregtetősök, az utca vonalával párhuzamos gerincűek.

2

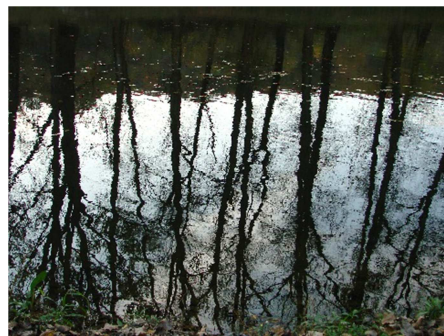
VÉDETT TERMÉSZETI ÉRTÉKEK ÉS TÁJVÉDELEM

Ipolydamásd beépítésre nem szánt területének jelentős része természetvédelmi oltalom alatt áll. A településen található természetvédelmi területek az országos ökológiai hálózathoz (magterület, ökológiai folyosó), és Natura 2000 hálózathoz, továbbá a Duna-Ipoly Nemzeti Parkhoz sorolhatók. További védelmet élveznek az –OTrT¹ szerinti-tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek az Ipoly árterében.

A Börzsöny déli és délnyugati szegmensében, a Dunakanyartól és az Ipoly völgyétől a Nagy Hideg-hegyig tartó erdőterületet, ezen belül az ipolydamásdi erdőket, az Ipolyerdő Zrt. Nagymarosi Erdészete kezeli.

Élővilágát tekintve a gyertyános-tölgyes-cseres-bükkös erdőket a madárcseresznye, vadkörte, korai juhar, rezgő nyár színesíti. A Dél-Börzsöny jellegzetes társulása a karsztbokorerdő, amelyben az alacsony termetű molyhos tölgy és virágos kőris az alapvető állományalkotó fafaj. Számos védett, és országos viszonylatban is ritka lágyszárú növényfaj is található a területen, például a pirosuló hunyor, a hóvirág, a keltikék, orchideák és kosborok, vagy az őszi kikerics. Az Ipoly-völgy ártéri rétjeinek dekoratív növénye a réti iszalag.

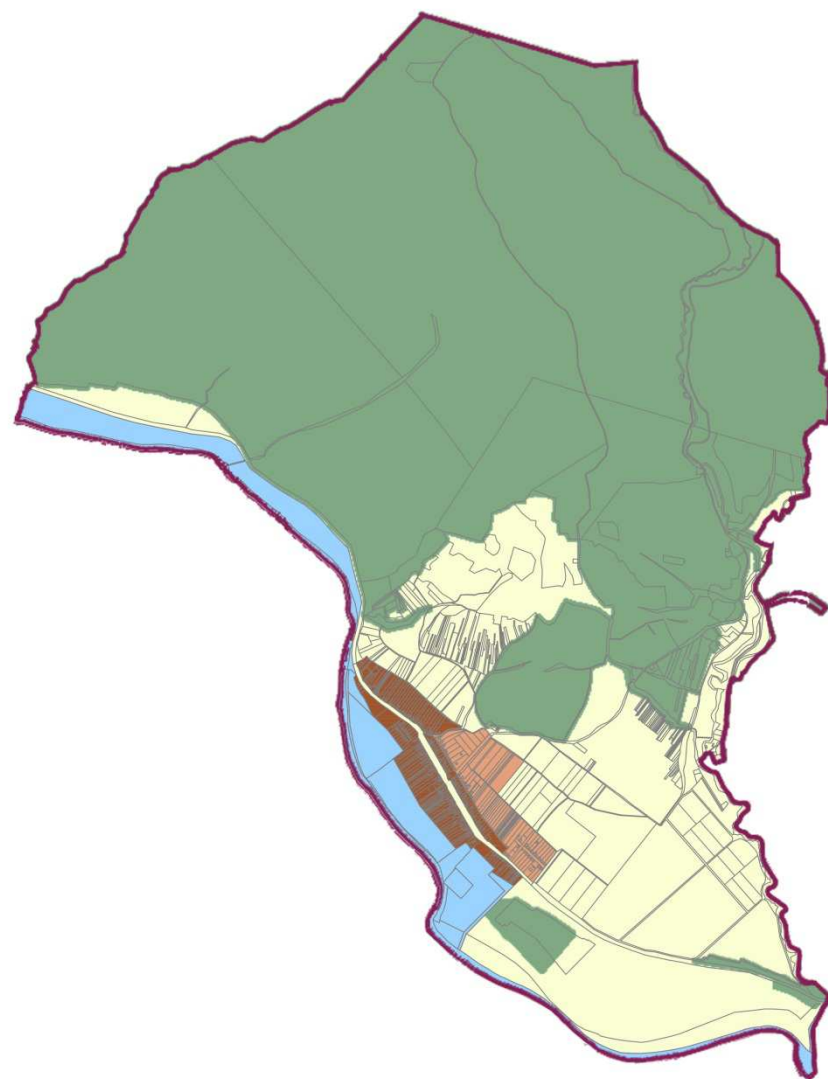
Az állatvilág néhány területre jellemző rovarfaja a havasi cincér, szarvasbogár, nappali pávaszem. Az erdők lakói között megtalálhatók az erdei béka, erdei sikló, és az erdei pinty, kis légykapó, több denevérfaj, a ragadozómadarak között pedig az egerészölyv, vagy darázsölyv. Az emlősök között megtalálható a vaddisznó, róka, muflon, őz, a gímszarvas, vagy a 2017. év emlőse, a mogorós pele.

¹ OTrT: Országos Területrendezési Terv

3

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

A település a hegyvidéki és vízparti fekvésének köszönhetően rendkívül kedvező táji és természeti adottságokkal bír. Az épített és természeti környezet évszázados egymásra hatása különleges arculatot nyújt a községnek.

A táji értékeket és az épített környezetet figyelembe véve öt különböző karakterű területre határolható le a település, melyek közül kettő az intenzívebben beépíthető területeket öleli fel. A különböző karakterű területeket a beépítés sűrűsége, telekstruktúrája, az épületek elhelyezkedése, valamint a terület funkciója szerint különböztethetjük meg.

- ÓFALU KARAKTER
- FALUSIAS KARAKTER
- IPARI VÍZVÉZŐ ÉS IPARI VÍZELVEZÉSI TERÜLETEK
- MEZŐGAZDASÁGI KARAKTERŰ TERÜLETEK
- ERDŐS KARAKTERŰ TERÜLETEK

ÓFALÚ KARAKTER

Ipolydamásd ófalu karakterű területe, a belterület jelentős részét fedi le. Ebben a karakterben a hagyományos falusias telekhasználat, és életmód van jelen.

A karakterben intézményi, igazgatási, oktatási, kulturális, egyházi kereskedelmi-szolgáltatási funkciójú épületeket, valamint lakóépületeket vegyesen találhatunk.

A beépítési mód történetileg kialakult, jellemzően oldalhatáros beépítés. Szabadonálló beépítés elsősorban az intézményi épületek esetében fordul elő. Az épületek magastetősek, utcavonalas beépítésűek. Az utca vonalára merőleges épületek, hosszúházak jellegzetessége udvarra nyíló, tornácos kialakítás. Homlokzatokon jellemzően egy vagy két kisablak, és tornácbeyárat található, melyeket a későbbi átalakítások során sokszor már befalaztak. A Fő utca széles zöldsávval ellátott, jellemző a zárt, kő vagy deszkakerítés. A lakóépületek között váltakozva fordul elő sáttortetős un. kockaház, az utcára merőleges és kevés esetben utcával párhuzamos gerincű nyeregtetős hosszúház is. A területet az egyszerű letisztult tömegek, tetők és természetes színek jellemzik. Az egységes településképp megőrzése érdekében fontos feladat a jellegzetes építészeti elemek megőrzése.

3

Fő utca kockaépületei

Utcakép a Fő utcára merőleges gerincű, nyeregtetős épületekkel

FALUSIAS KARAKTER

Ipolydamásd falusias karakterű területe, a városi szövetben később kialakult József Attila utca, Kert utca Fő utca kis szakaszán található.

A karakterben olyan lakóépületeket találhatunk, melyek beépítési módja jellemzően oldalhatáros beépítés. Az épületek magastetősek, utcavonalas és előkertes beépítésűek vegyesen. A lakóépületek jellemzően földszintes, többségében sátoztetős kockaépületek, helyenként földszint+tetőtér beépítésűek, elszórtan nyeregtetősek. Az utcák szélessége változó. Az épületek, kerítések lábazatkialakításakor itt is megjelenik a hagyományos kő használata, de kerítéseik jellemzően alacsonyabbak mint Ófaluban és áttörtek.

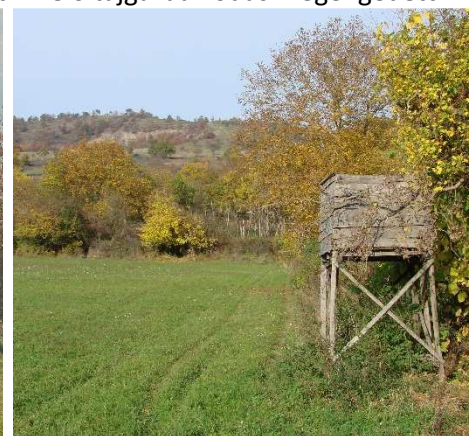
MEZŐGAZDASÁGI KARAKTERŰ TERÜLETEK

A mezőgazdasági területeket – a táji és természeti környezethez illeszkedően- szántó, gyümölcsös-, továbbá extenzíven művelt területek - utóbbi esetben kaszáló, vagy rét, legelő, nádas- alkotják. Szob felől érkezve, a Fő úttól északra mintegy 9 hektáron elterülő almáskert található, amely korszerű öntözéssel és hálózással, gyepes sorközökkel kialakított ültetvény.

A helyi szabályozásnak megfelelően a mezőgazdasági utak, dűlőutak mellett, a mezőgazdasági ingatlanon belül fasorok ültetése szükséges honos fafajokkal vagy gyümölcsfákkal. Légvezetékek alá csak kismagasságú fák ültethetők. Az általános mezőgazdasági területen kialakított épületek, építmények tájba illesztését többszintű, őshonos fa-, vagy cserjesorral szükséges megoldani.

A Duna-Ipoly Nemzeti Park szomszédságában álló mezőgazdasági területeken az extenzív, környezetkímélő tájgazdálkodás megengedett.

ERDŐS KARAKTERÚ TERÜLETEK

A Börzsöny déli és délnyugati szegmensében található ipolydamásdi erdőket, az Ipolyerdő Zrt. Nagymarosi Erdészete kezeli.

Az uralkodó fafajok a kocsánytalan tölgy és a csertölgy – magasabban fekvő területeken bükk állomány is előfordul. Az Ipoly-menti erdősávot ártéri erdők, fűz-, nyár-, éger-társulások alkotják.

Az erdőterület nagy része a Duna-Ipoly Nemzeti Parkhoz tartozik, ahol az erdőgazdálkodási beavatkozások csak a természetvédelmi hatóság hozzájárulásával végezhetők, a természetvédelmi kezelési tervvel összhangban.

A védett erdők elsősorban a bakancsos turizmus, a természetjárás színhelyei.

Az erdőgazdálkodási tevékenység jelentős részét a fakitermelés jelenti, azonban ez is kisebb mértékű, mint az engedélyezett mennyiség. A területen a vadgazdálkodás a másik jelentős tevékenység, célja a vadban gazdag erdőkben a nagyvadállomány szabályozása.

A védőerdősávok telepítése csak őshonos, és a táji adottságoknak megfelelő fa- és cserjefajok alkalmazásával lehetséges, legalább 10 méter szélességben.

3

IPOLY FOLYÓ ÉS IPOLY-VÖLGY TERÜLETEI

Az Ipoly menti ártéri erdők és védett gyepek különleges életközösséget és tájkaraktert alkotnak. A vízfolyás ipolydamásdi szakasza is a HUDI20026 Ipoly-völgye kiemelt jelentőségű Natura 2000 természetmegőrzési terület része. A fenntartási tervvel összhangban az ártéri gyepek és szántóterületeken extenzív tájgazdálkodás, ökológiai gazdálkodás folytatható, a folyóparti sávban véderdők és gyepterületek alkotják a vegetációt.

Az Ipoly hullámtéri zöldfelületei séta- és bicikliútként, extenzív pihenő- és sportparkként hasznosíthatók.

A természeti területek és a tájkarakter védelme és megőrzése érdekében a folyóparti gyepek, a nádas-, és mocsaras területeken a művelési ágak, valamint a természetes növényzónák megtartása rendkívül fontos feladat.

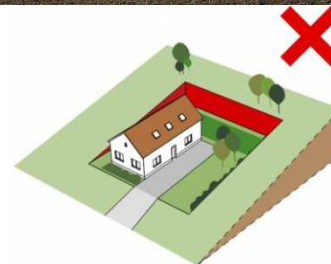
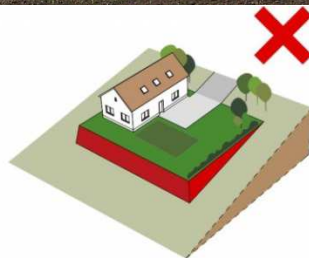
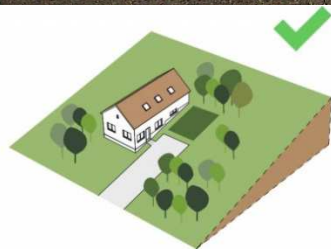

4

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

4

A település arculatának minőségi fejlődéséhez kíván segítséget nyújtani az alábbi útmutató. Bemutatásra kerülnek azok a fontosabb karakterenkénti jelelmzők, melyek új építés vagy felújítás estén segíthetik az adott környezetbe való illeszkedést. Az épületek telepítésére, tetőformájára, magasságra, a homlokzatszínezésre, színek és anyagok alkalmazására, a kerítésekre, a kertekre, az utcákra és a terekre, vonatkozóan nyújt útmutatást az alábbi fejezet, hogy ezek figyelembevételével védjük és erősítsük is egyben Ipolydamásd építészeti arculatát.

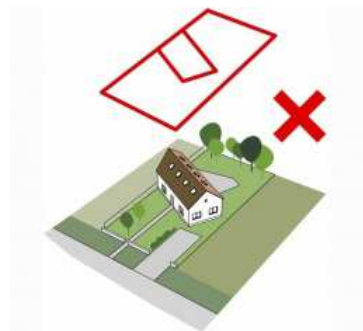
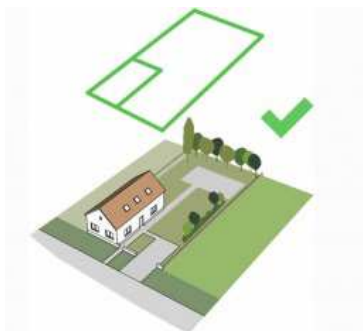

Ipolydamásdra a környező magaslatoiról, remek rálátás nyílik. Fontos, hogy a település épületei minél inkább a tájba és terepre illeszkedőek legyenek.

Ennek érdekében az épületeket minél inkább terepre javasolt illeszteni, törekedni kell arra, hogy a bevágás, feltöltés mértéke minél kevesebb legyen.

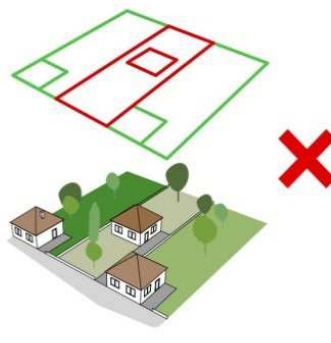
ÓFALU KARAKTER

Telepítés

Az ófalu karakterű lakóterületen a beépítés nagyrészt kialakult. A beépítés rendje a falukép meghatározó tényezője. Lakóépületek jellemzően oldalhatáron állnak. Új épület építése esetén az utcaképhez illeszkedő beépítési formát kell követni.

A telepítés során igazodjunk a már kialakult rendhez, figyeljük meg a környezetünket!

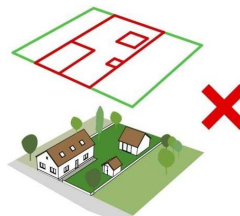
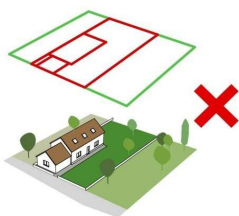

Az épület tájolása, telken való elhelyezése mikrokörnyezetében jellemző módon történjen. Ófaluban jellemzően az épületek az utcavonalon állnak, az utcakép megőrzése érdekében, az építési vonalat tartjuk az utcavonalon! A kialakult térfalat a Fő út mentén a hagyományosan kialakult tömör kerítés alkalmazásával tehetjük folytonossá.

4

Melléképület elhelyezése

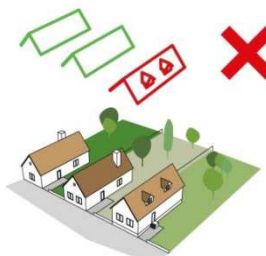
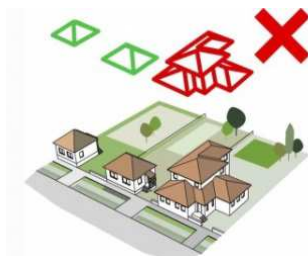
Lakóövezetben melléképületek a lakóépület mögött, létesíthetők. Melléképületet, alárendelt funkcióját figyelembe véve a főépülethez alkalmazkodó tetőformával, azzal azonos vagy kisebb léptékben javasolt kialakítani.

Javasolt épületmagasság

Ófaluban a környezetébe illeszkedő épület helyezhető el. A lakóépületek jellemzően földszintesek. Az épület magasságának kialakításakor is igazodjunk a környezethez, figyeljük meg a szomszédos épületek magasságát, alkalmazkodjunk az utcában kialakult építménymagassághoz! Kiugró, a településképet átformáló magasságú épület nem megvalósítható.

Tetőforma

Az ófalu karakterű területen az egyszerű tetőformák a jellemzők. Új építés esetén a környezetre jellemző, hasonló tömegű épület és egyszerű tetőforma kialakítása javasolt. Felújítás, átalakítás esetén törekedni kell az eredeti magastető arányrendszerének és formájának megtartására! Településképi szempontból tetőablakok elhelyezése csak a tetősíkon javasolt, utcafronti tetőfelületen kerülendő!

Tetőhajlásszög

Az egységes utcaképet nagyban befolyásolja a tető hajlásszöge. Ófaluban lakóépületet csak magastetővel alakítsunk ki. A lakóépület kialakítása során a tető hajlásszögét a környezetbe illeszkedő módon 35-45 fok között válasszuk meg! Túl magas és túl alacsony hajlásszögű tető megbontaná Ófalu karakterét.

4

Kerítések

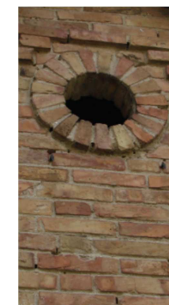
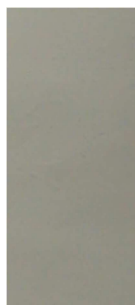
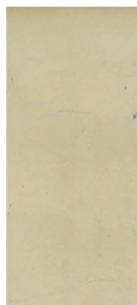
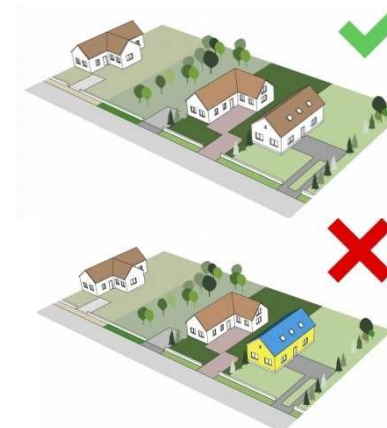
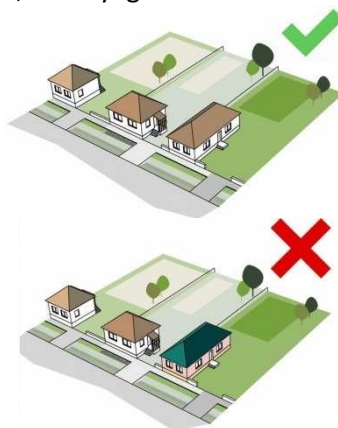
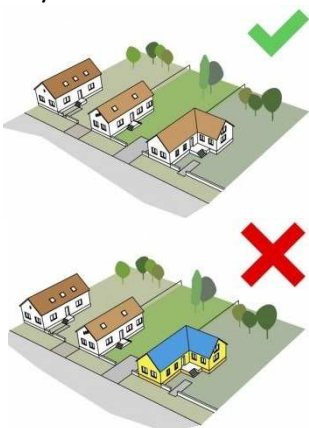

Ipolydamásd falusi karakterében a Fő út mentén a kialakuló térfalat többnyire zárt kerítések, kőből épített tömör falak teszik folytonossá. A település számos pontján találunk hagyományos tömör deszkakerítést, lábazat nélkül, vagy hagyományos kő lábazattal. Ezen építészeti elemek megőrzésére, megújítására törekedni kell. Belterületen a közterület felőli kerítés legfeljebb 1,8 m magas lehet, melynek lábazata sehol sem haladhatja meg a közterület terepszintjétől mért 80 cm-t. E fölött csak áttört kerítés alkalmazható kivéve a fakerítést, mely tömör is lehet. A kerítéseknel a természetes anyagok és színek használata javasolt, válasszuk a zöld barna színeket és annak árnyalatait, élénk, feltűnő színek használata kerülendő.

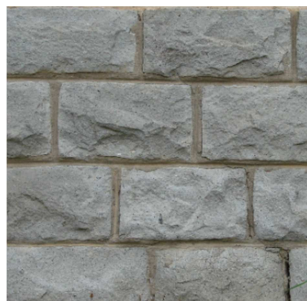
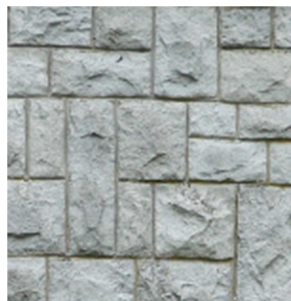
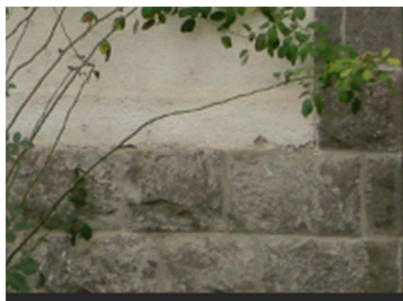
LAKÓÉPÜLETEK HOMLOKZATÁNAK MEGJELENÉSE

A homlokzat kialakítása során feltűnő, környezetébe nem illeszkedő kirívó színezés nem elfogadható (piros, lila, kék), alkalmazzunk hagyományos anyagokat, fát, téglát, egyszerű vakolatot, részesítsük előnyben a helyi természetes építőanyagokat! Törekedjünk arra, hogy épületünk a szomszédos házak színskálájába beilleszthető legyen. Javasolt a fehér, törtfehér, világos és pasztell földszínek, visszafogottabb színárnyalatok alkalmazása. Homlokzaton fémlemez-, műanyag burkolat nem használható.

4

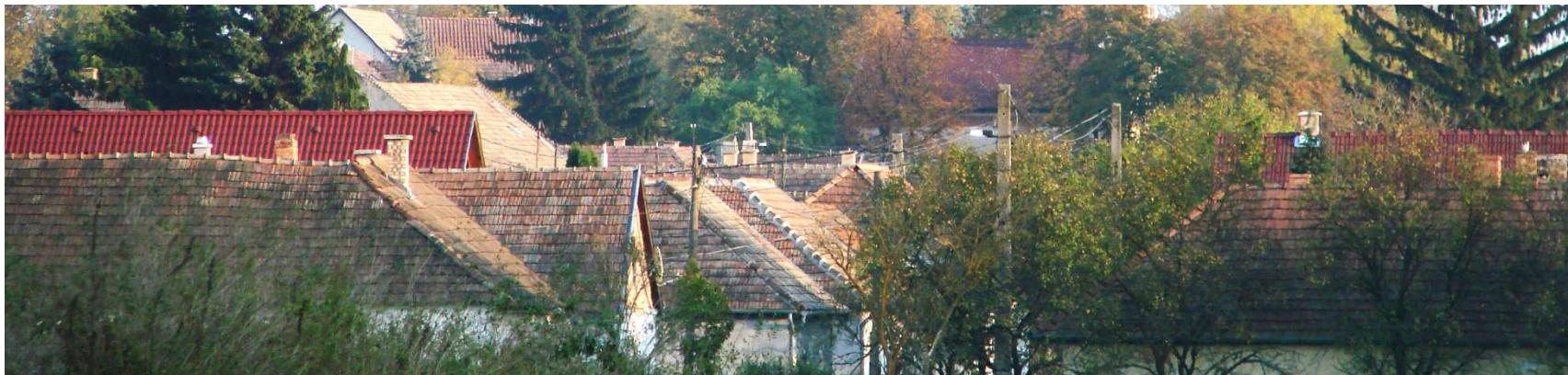
Lábazat

Ófaluban az épületek, kerítések lábazata hangsúlyosan jelenik meg, a településképp meghatározó eleme. Hagyományosan kőből épültek, színében és formájában is számos változatával találkozhatunk. Őrizzük meg ezeket az elemeket! Karbantartásuk során a fugák utólagos festése, színezése nem javasolt. Lábazatok kialakításánál, felújításánál ragasztott csempeszerű burkolatok használata nem javasolt! Amennyiben a helyreállításkor az eredeti állapot visszaállítása nem megoldható, festett vakolt lábazat színe megválasztásakor is illeszkedjünk környezetünkhöz!

Tetőfedés

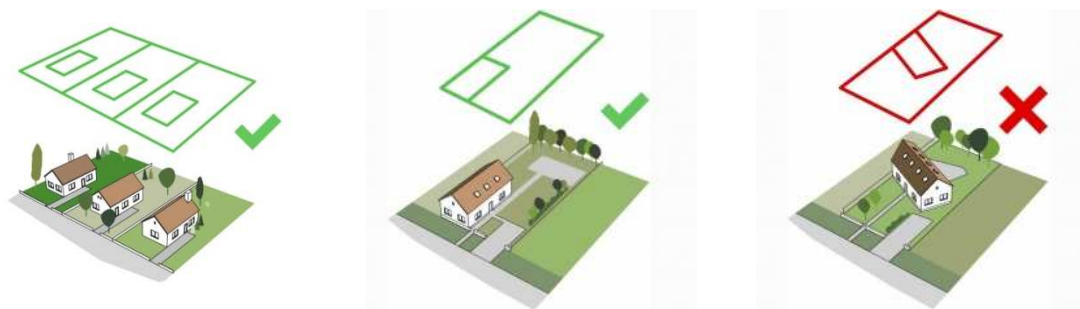
A tető színe és anyaga is szerves részét képezi az épület megjelenésének, az utcaképnek. Ne használjunk élénk, rikító és a környezetében, az utcában használatos színektől merőben eltérő, más színeket. Tetőfedésre csak kiselemes megjelenésű fedés használható a téglaszíntől a barnáig terjedő színskálán. Tetőfedésnél törekedjünk az égetett agyagcserép használatára, kerülendő a műpalák, lemezek, zsindelek használata.

Nyílászárók

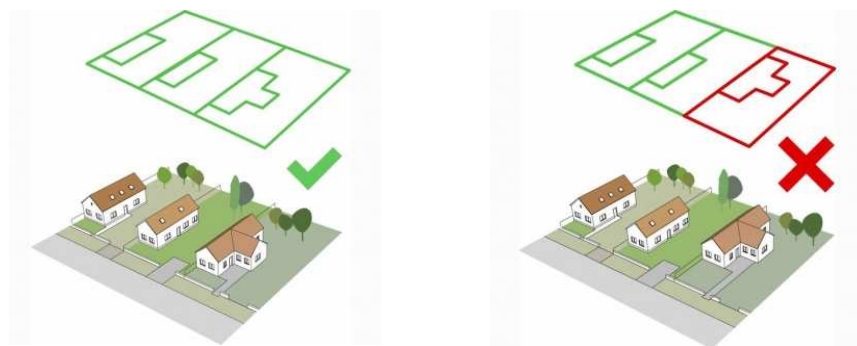
Ófalu karakterben hagyományos, jellegzetes osztású nyílászárókkal találkozhatunk. Figyeljük meg ezeket az elemeket, felújítás új építés esetén vegyük figyelembe a hagyományos homlokzatoknál alkalmazott arányokat. Lehetőség szerint válasszunk fa vagy fa mintázatú és anyagú nyílászárókat, redőnyöket. Lehetőség szerint a hagyományos zsalugáteres árnyékolást részesítsük előnybe, az utólagosan beszerelt redőnyökkel szemben.

FALUSIAS KARAKTER

A falusias karakterű lakóterületen a lakóépületek jellemzően oldalhatáron állnak, utcavonalas vagy előkertes módon. Új épület építése esetén az utcaképhez illeszkedő beépítési formát kell követni.

A telepítés során igazodjunk a már kialakult rendhez, figyeljük meg a környezetünket!

Az előkert megléte, mélysége a falusias karakterben változó, akár utcán belül is eltérő lehet. Az előkert mérete, az épületek telepítése a környező épületek vonalához igazodjon!

Javasolt épületmagasság

Falusi karakterben a környezetébe illeszkedő épület helyezhető el. A lakóépületek jellemzően földszintesek, földszint plusz tetőtér beépítésűek. Az épület magasságának kialakításakor is igazodjunk a környezethez, figyeljük meg a szomszédos épületek magasságát, alkalmazkodjunk az utcában kialakult építménymagassághoz! Kiugró, a településképet átformáló magasságú épület nem javasolt.

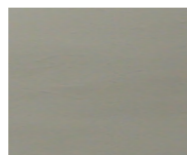
Tetőforma, tetőhajlásszög

A falusias karakterű területen is az egyszerű tetőformák a jellemzők. Új építés esetén a környezetre jellemző, hasonló tömegű épület és egyszerű tetőforma kialakítása javasolt. Településképi szempontból tetőablakok elhelyezése csak a tetősíkokban javasolt, utcafronti tetőfelületen kerülendő! Az egységes település arculat kialakítása érdekében kerülendő a túl meredek, vagy túl alacsony hajlásszögű tetők kialakítása. A településre való rálátás védelme érdekében a tetőfedésre csak kiselemes megjelenésű fedés használható a téglaszíntől a barnáig terjedő színskálán. Tetőfedésnél törekedjünk az égetett agyagcserép használatára, kerülendő a műpalák, lemezek, zsindelyek használata. Kerülendő a nem természetes színű cserepek használata.

4

Anyag és színhasználat

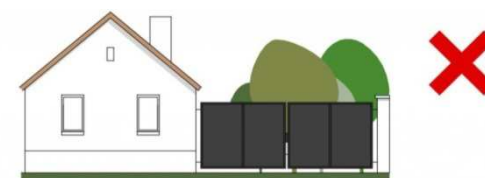
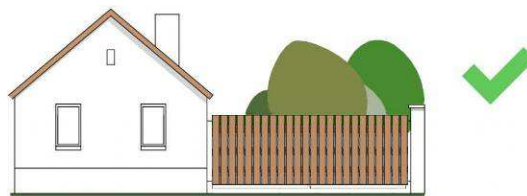

A homlokzat kialakítása során feltűnő, környezetébe nem illeszkedő kirívó színezés nem elfogadható (piros, lila, kék).

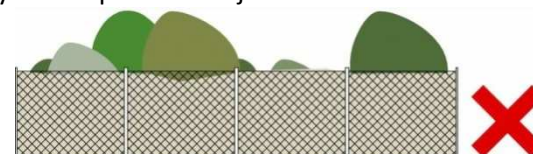
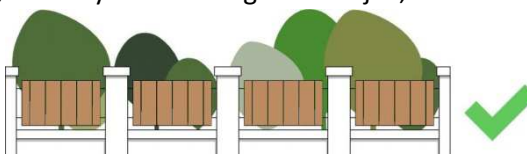
Alkalmazzunk természetes halvány pasztell, föld színeket! Törekedjünk arra, hogy épületünk a szomszédos házak színskálájába beilleszthető legyen.

Az épületek felújításánál a környezetbe illő színek és anyagok használata javasolt, de a kirívó keretezések, vagy pl. a ragasztott keretezés kerülendő. Az épületek bővítése esetén törekedjünk a szomszédos épületek léptékeihez való illeszkedéshez, mind épületmagasságban, mind alaprajzi forma kialakításában. Emeletráépítést csak abban az esetben alkalmazzunk, amennyiben az a mikrokörnyezethez illeszkedik, és az újonnan kialakítandó épületszinttel az épület nem tornyosul a szomszédos épületek fölé. Új tető létesítése esetén az utcára jellemző tetőformát alkalmazzuk. Homlokzaton fémlemez-, műanyag burkolat nem használható.

Kerítések kialakítása

A kedvező utcakép elérése érdekében a túl magas és teljesen tömör kerítések használata nem javasolt. Törekedjünk a hagyományos, természetes, időtálló építő anyagok használatára. Színhasználatában, formai megjelenésben törekedjünk az épülettel való harmónia megteremtésére. A szín kiválasztása során a természetes színeket részesítsük előnyben, ne használjunk élénk, rikító színeket. Áttört kerítésünkre ne szereljünk más takaró elemeket, amennyiben szükségesnek látjuk, akkor növényzet telepítésével érjük el a kívánt takarást.

A község arculatában meghatározó szerepet játszanak az lakóépületekhez tartozó kertek és az épületek előtti zöldfelületek, előkertek. A lakóépületekhez többségében hagyományos haszonkertek tartoznak, amelyek virágoskertből, gyümölcsös- és konyhakertből állnak. Több telken, főleg előkertekben erősebb a díszkert funkció.

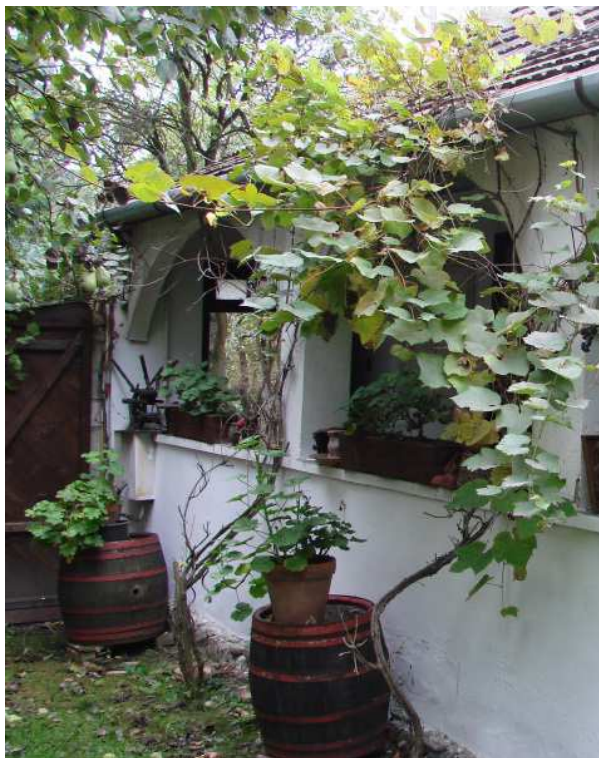
A kertek kialakításakor fontos szempont a táj adottságaihoz illő, őshonos növényfajok alkalmazása, a helyi szabályozás szerint is elvárt az előírt zöldfelület minden 100 négyzetmétere után egy lombos fa ültetése.

A kert kialakításakor az alábbi szempontokat érdemes figyelembe venni:

- A telek rendezésekor az idős fákat ajánlott megtartani, azok ifjításáról, ha kivágni szükséges, gondoskodni kell mielőbbi pótlásáról.
- A kert, a külső tér kialakítása az épület tervezésével összhangban történjen – a tervezés történjen szakember bevonásával.
- Kerti utak, pihenők, autóbeállók kialakításánál nagyon fontos a vízáteresztő burkolat alkalmazása, ezek például a téglá, terméskő, kavics, fakocka, hogy az esővíz a talajba szívároghasson.

Klimatikus szempontból hasznos árnyékoló hatást érhetünk el a ház mellé pergolára, vagy terasz mellé elhelyezett függőleges rácsra futtatott kúszóövénnel. A kerítésre, falakra futtatott kúszónövények is növelik a zöldfelületet, kellemes látványt nyújtanak és hangulatos arcuati elemként jelennek meg.

5

ÉPÍTÉSZETI PÉLDÁK, RÉSZLETEK

Hagyományos épületek felújításakor figyeljük meg az eredeti homlokzat és a nyílászárók rendjét. Tartsuk meg az arányokat! Lehetőleg fa, vagy fa mintázatú, hagyományos osztású nyílászárót válasszunk! Mind a homlokzat (fehér, törtfehér), mind a nyílászárók színezésében (zöld, barna) a hagyományos, színek használata javasolt. Forduljunk tisztelettel az épített örökség értékei felé, de szükség szerint alakítsuk épületünket a mai kor igényeinek megfelelően. Ennek a kényes egyensúlynak a megtalálásában kérjük bátran akár szakember segítségét. A hagyományos tornác megőrzése nem csak örökségi és esztétikai feladat, épületünk hőmérsékletszabályozásában is segítségünkre lehet, mivel évszaknak megfelelően ideálisan szabályozza az épületbe bejutó napfény mennyiségét. Az árnyékolás, védelem megoldására szép és hagyományos eszköz a zsalugáter alkalmazása.

Új építésű épületeknél, átépítéseknél kerüljük a bonyolult formákat, tömegeket. A homlokzat alakításakor a természetes, helyben használatos anyagok használatára törekedjünk, őrizzük meg a hagyományos homlokzatszíntő elemeket. Gondoljunk időben a tárolási szükségleteinkre, lehetőleg épületen belül és ne utólag külön építményben oldjuk meg azokat!

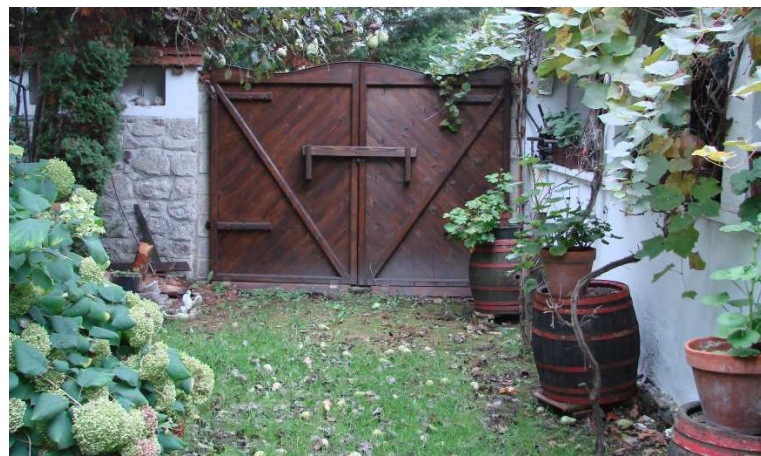
5

Kutak

A településen találkozhatunk az ún. nyomós kutakkal és sok kertben a mai napig megtalálhatóak az ásott kutak. Ezek az építmények, kis gondossággal településünk, kertünk barátságos, hangulatos elemévé válhatnak.

Őrizzük meg és tartsuk karban, harmóniát teremtve igazítsuk megjelenésüket lakóépületünk anyag és színhasználatához.

6

UTCÁK, TEREK, PARKOK KIALAKÍTÁSA

Ipolydamásd rendkívül nagy zöldfelületi aránnyal rendelkező település, ahol a zöldfelületek összefüggő hálózatot alkotnak, ezáltal ökológiai folyosót képeznek a természetvédelmi szempontból kiemelt területek között. A helyi építési szabályozás is nagy hangsúlyt fektet a zöldfelületek védelmére, a táji, ökológiai értékek megőrzésére.

A rendezett településkép megőrzése érdekében közterületen, különleges területen új zöldfelület létesítésekor javasolt kertészeti, tájrendezési vagy - rekultivációs terv készítése, a meglévő zöldfelületek fenntartása, a hiányos növényzet pótlása.

A beépítésre szánt és lakott területeken szükséges az utak mellett fasorok kialakítását.

A fásításhoz javasolt őshonos táji adottságokhoz illő fajok választása.

Az utcafásításkor kívánatos a többszintes zöldsáv –fa- és cserjekiültetés- kialakítása.

Ahol az utcaszélesség, vagy közművesítés miatt nincs lehetőség fasor ültetésére, sövénnyel, cserjekiültetéssel zöldíthetjük az utcaképet.

Sövénynövény választásnál kerüljük az oszlopos örökzöldek használatát, részesítsük előnyben a lomblevelű örökzöldeket, honos fajtákat.

Ökológiai szempontból fontos feladat a faji sokféleség megőrzése, nem javasolt a homogén növénykiültetés.

Az ártér, természetes gyepterületek mellett rekreációs és sportterületek alakíthatók ki, itt található a település füves sportpályája, amely rendezvények helyszínéül is szolgál, valamint a modern, fa játszószerkezből álló játszótér. E területek környékén is fontos a természeteshez illeszkedő növényfajok alkalmazása, természetes gyepterület megőrzése.

6

A település utcái fasorral ellátottak, szépen gondozottak a gyepes vízelvezető árkok, és az épületek előtti zöldsávok. Az állandó fa-, és cserjeállományon kívül szezonálisan egynyári virágkiültetések színesítik a közterületeket.

A többszintű növénykiültetés és a fasorok hiányzó egyedeinek pótlása, valamint a Fő út menti lakóépületek előtt a széles gyepes sáv fenntartása településképi és ökológiai szempontból is javasolt.

UTCABÚTOROK

A település arculatának szempontjából fontos, meghatározó szerepe van az utcabútoroknak.

A kedvező településkép érdekében javasolt ezen elemek egységes megjelenésére törekedni. A padok, virágládák hulladékgyűjtők kialakításakor törekedjünk, a természetes anyagok használatára, az időtálló anyagok alkalmazására. Ipolydamásdon az arculat visszatérő eleme a fa, kő. Javasolt ezen természetes anyagok visszatükrözése az utcabútorokban is.

7

MŰSZAKI BERENDEZÉSEK, REKLÁMHORDOZÓK

Műszaki berendezések

A műszaki berendezések az épületek esztétikai megjelenését rontják, ugyanakkor a megújuló energia használata, vagy például a nyári melegek elleni védekezés érdekében ma már elengedhetetlen alkalmazásuk. Nagyon fontos, hogy **a műszaki berendezéseket** mindig egy alárendeltebb, vagy az **oldalsó vagy a hátsó homlokzaton rögzítsük** és az építészeti megoldások segítségével takarjuk őket.

Napkollektort, napelemet is javasolt a tető utcáról kevésbé látható részére, az utcafronttól a lehető legtávolabb elhelyezni. Kerüljük az elemek lépcsőztetését, megjelenését tartsuk egy tömbben. Elhelyezése esetén maradjon tetősíkbán, azt ne döntsük meg. Lehetőség szerint törekedjünk a légkábelek használata helyett a földkábelek alkalmazására.

Reklámhordozók

A reklámtáblák, információs táblák, intézmény feliratok esetében is törekedjünk a környezethez való illeszkedésre, az egységes megjelenésre. Az épülettel harmonizáló színeket, tartós, időtálló alapanyagokat válasszunk.

A reklámtáblák, feliratok elhelyezésekor vegyük figyelembe a karbantartási feladatokat is. Tervezzük meg alaposan, és figyeljük meg az elhelyezésül szolgáló épület arányait, nyílászáróinak rendjét!

IMPRESSZUM

MEGBÍZÓ:

IPOLYDAMÁSD ÖNKORMÁNYZATA
Rományik Ferenc polgármester
Bahil Emilné dr. jegyző

KÉSZÍTŐ:

PRO RÉGIÓ KFT.
1146 Budapest, Hermina út 17.

Huzián Zsófia
Mérei András

FORRÁSOK:

<http://www.szobiblebania.hu/ipolydamasd/>

FOTÓK:

Fotók, ábrák: saját készítés (Pro Régió Kft.)
Fotók: Pro Régió, Dutka Tamás, Mátéfy Szabolcs